

Cap al liberalisme social

La ponència marc del congrés del PSOE es desplaça cap al zapaterisme i conté significatius silencis

REYES MATE*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 08.06.08

L'animació dels embolics interns del Partit Popular explica en bona part l'aterratge indolent del segon Govern de Zapatero en l'afer de la cosa pública. El PSOE, partit del Govern, sembla disposat a aprofitar la conjuntura per tirar endavant, en el pròxim congrés federal (Madrid, 4-6 de juliol), una ponència marc que està passant desapercebuda. Hi ha en aquesta ponència, no obstant, un desplaçament cap al zapaterisme, amb alguns silencis, que inviten a fer algunes reflexions.

D'entrada, fa una declaració de principis que resulta xocant. "L'ideal d'igual llibertat", afirma en el seu número 3, "constitueix l'essència del projecte polític del socialisme democràtic". La igual llibertat o la igualtat en la llibertat és una gran conquesta, per descomptat que sí, però del liberalisme. El que ha estat propi del socialisme és la igualtat social. La lluita pel pa (és a dir, contra les desigualtats socials) i per la llibertat han d'anar juntes, però són diferents, encara que dintre d'un ordre. "La fam (les necessitats materials)", deia Bloch, "és la primera llàntia on abocar-hi oli". ¿S'anuncia en això un canvi del socialisme liberal al liberalisme social?

On la ponència s'esforça al màxim és en el model de desenvolupament. Invoca la societat del coneixement i de la informació per fer de la recerca científica i tècnica la palanca del benestar futur. Res a objectar si no és un pathos unidimensional en la recerca tecnocientífica rendible. Però

¿què passa amb la recerca bàsica o amb el foment de la recerca en aquelles àrees que només produeixen cultura? Això forma part de la qualitat de vida i ho saben perfectament els "països nòrdics" que al sud d'Europa apareixen com a models a imitar.

NO SÓN preguntes retòriques. Hi ha decisions preses, com la incardinació de les universitats en el Ministeri de Ciència i Innovació o el tractament de les Humanitats i Ciències Socials del CSIC, que revelen una certa obsessió per fer "útil" el coneixement. Però la utilitat social de la llengua, de la història o de la filosofia es pot substantiar en potencial crític i no necessàriament en benefici econòmic.

L'entusiasme dels redactors de la ponència per aquesta deriva és incommensurable. "El pensament progressista", diuen en el número 228, "se centra a liderar els canvis... Som progressistes, moderns, innovadors. No ens espanta l'evolució de la societat". Doncs els hauria de preocupar tenint en compte algunes conseqüències que semblen incontestables, com ara: amenaça nuclear, deteriorament irreversible del planeta, esgotament de recursos naturals o creixement exponencial de la humanitat. És veritat que després reconeixen que tot això són problemes "importantíssims", però no sembla que vegin la relació entre el model progressista que defensen i aquestes conseqüències, és a dir, s'hi troba a faltar una reflexió més matisada sobre les ambigüitats del progrés.

L'optimisme que traspua el text té moments de notable ingenuïtat. Per exemple, quan diu, en el número 238, que "l'èxit d'Espanya comporta una enorme responsabilitat ètica i moral". ¿I si no hi hagués èxit? La responsabilitat cap endavant, és a dir, respecte a les generacions futures, neix de l'ambigüitat del progrés que tant empara el

descobriments de la penicil·lina com el de la bomba atòmica. Si som capaços de crear productes que amenacin la supervivència del planeta estem obligats a controlar qualsevol pas que avui vagi en aquesta direcció. I la responsabilitat cap enrere, cap a les generacions passades, neix de la memòria històrica. Però de la memòria no se'n diu una sola paraula.

Pel que fa a absències, dos són els temes que criden l'atenció. En primer lloc, la política territorial. Hi ha set números o paràgrafs dedicats a la convivència, però són més aviat insulsos. Únicament en un es parla d'"afavorir l'autogovern de les nostres comunitats autònomes en el si d'una Espanya unida i diversa". De tot el que segueix és difícil treure'n una línia clara, excepte el desig d'"afrontar la reforma del Senat". Hi ha més preocupació a no dir res que a donar a entendre alguna cosa.

Ni UNA sola paraula tampoc sobre les víctimes del terrorisme. No és aquest un tema en què el partit socialista se senti còmode. És un silenci significatiu i no només per raons morals. Les víctimes per descomptat que convoquen sentiments morals de solidaritat, però ja s'han convertit en una peça clau per al futur polític del País Basc. La violència etarra ha fracturat la societat basca, per això parlar a partir d'ara de "comunitat basca" exigeixi fer front als danys o les injustícies que ha causat la violència. En això el PSE està fent un camí que el PSOE no ha iniciat.

En la ponència no hi falten referències a les grans preocupacions d'una cultura socialdemòcrata: la igualtat d'oportunitats, afavorir els desfavorits, l'educació o la sanitat. Ni tampoc hi falta la coneguda sensibilitat de Rodríguez Zapatero per la igualtat a l'hora de disfrutar de la llibertat. El que passa és que aquestes preocupacions puntuals estan

inserirdes en un discurs ingènuament progressista i excessivament tecnocreient. Això és tan sonor com els seus silencis.

*Filòsof i investigador del CSIC.